

Магістр 2 року навчання
факультету економіки і права ХНЕУ ім. С. Кузнеця

У П Р А В Л І Н Н Я Я К І С Т Ю Я К Ф А К Т О Р П І Д В И Щ Е Н Н Я Е Ф Е К Т И В Н О С Т І С І Л ь с ь к о г о с п о д а р с ь к и х П І Д П Р И Е М С Т В

Анотація. Розглянуто сутність поняття "управління якістю" та етапи управління якістю продукції: планування, здійснення та контроль. Виділено особливості формування якості сільськогосподарської продукції та основні причини її зниження. За допомогою факторів, які пов'язані з підвищенням якості продукції, запропоновано шляхи підвищення ефективності сільськогосподарських підприємств.

Аннотация. Рассмотрена сущность понятия "управление качеством" и этапы управления качеством продукции: планирование, осуществление и контроль. Выделены особенности формирования качества сельскохозяйственной продукции и основные причины его снижения. С помощью факторов, связанных с повышением качества продукции, предложены пути повышения эффективности сельскохозяйственных предприятий.

Annotation. The article deals with the essence of the concept "quality control" and stages of quality management: planning, implementation and control. The features of the formation of agricultural products quality and the causes of its decline are highlighted. With the help of factors associated with increased product quality ways to improve the efficiency of agricultural enterprises are offered.

Ключові слова: якість, підприємство, управління якістю, сільськогосподарська продукція, управління, ефективність.

В умовах ринкової економіки виживання будь-якого підприємства, його стійке становище на ринку товарів і послуг визначаються рівнем конкурентоспроможності, який значною мірою залежить від якості продукції. Якість як економічна категорія – це суспільна оцінка, що характеризує ступінь задоволення потреб у конкретних умовах споживання тієї сукупності властивостей, які явно виражені або потенційно закладені в товарі.

У даний час в економіці спостерігається тенденція, при якій такий показник, як якість, відіграє одну з провідних ролей в управлінні виробництвом продукції та її подальшому русі. У розвинених країнах управління якістю на підприємстві притягує особливу увагу всіх підрозділів, які впливають на якість продукції, що випускається, або наданої послуги.

У різний час проблемам управління якістю сільськогосподарської продукції присвячувалися дослідження вітчизняних та зарубіжних вчених. Серед зарубіжних вчених значний внесок у вирішення проблеми якості зробили: Ю. Аміров, Ю. Богатин, Н. Воронова, Е. Демінг, Д. Джуран, К. Ісікава, І. Мінаков, А. Печонкін, В. Рукін, Б. Соколов, Г. Тагуті, А. Фейгенбаум та ін. Необхідно виділити роботи таких вітчизняних дослідників, як: В. Єрмолаєва, Ю. Ребрина, П. Саблука, Б. Суліханова та ін.

Найвні публікації сформувавши чітке уявлення про те, що від стану якості продукції залежать результати суспільного виробництва, його економічна ефективність; при реалізації механізму управління якістю продукції велику роль відіграють державні стандарти і стандарти підприємств. Однак не вирішено проблеми, спрямовані на вдосконалення управління якістю продукції, а саме: включення в систему управління якістю продукції механізму маркетингової діяльності; орієнтація систем управління якістю, як і всієї виробничої діяльності, на споживача; посилення механізму впливу систем управління якістю на всі етапи життєвого циклу продукції [1].

Метою статті є розгляд процесу управління якістю та обґрунтування шляхів підвищення якості продукції на сільськогосподарських підприємствах.

Провівши дослідження [2], визначено, що управління якістю – діяльність оперативного характеру, здійснювана керівниками і персоналом підприємства, які впливають на процес створення продукції з метою забезпечення її якості шляхом виконання функцій планування та контролю якості, комунікації (інформації), розробки і впровадження заходів і прийняття рішень за якістю.

Основні характеристики етапів, які виконуються в процесі управління якістю, на думку Ю. Амірова [2], такі:

етап планування – має на увазі проектування і полягає у використанні керівництвом підприємства результатів дослідження ринків, розрахунків коефіцієнта ефективності капітальних витрат, технічного рівня підприємства, оцінки ефективності контролю, передбачуваної собівартості, очікуваного обсягу реалізації при формуванні стратегії і тактики підприємства;

етап здійснення – це втілення запроектованої якості конструкції в готову продукцію. Вона передбачає проектування технологічних процесів, визначення виду використовуваного обладнання, машин,

© Іщенко А.І., 2013

інструментів, а також методів роботи та контролю. Функцією здійснення передбачаються навчання й тренування виконавців робіт. Усе це в комплексі має на меті зберегти ступінь відповідності продукції технічним вимогам або по можливості поліпшити ці показники;

етап контролю – здійснюється як на стадії виготовлення продукції, так і шляхом виявлення дійсних переваг товару після надходження його на ринок. Іншими словами, придатність товару підтверджується за допомогою збуту.

Формування та забезпечення високої якості продукції в АПК мають ряд особливостей: якість продукції повинна відповідати вимогам безпеки харчування та охорони здоров'я; сезонний характер виробництва в галузі, залежність якості продукції від погодних та інших природних умов (посухи, епідемії, нашествия шкідників рослин і т. д.). Розосередненість сільськогосподарського виробництва ускладнює організацію контролю та оперативне управління якістю. Крім того, умови виробництва пов'язані з соціально-демографічною та економічною ситуацією в регіоні. Для сільського господарства характерні низька технічна оснащеність і слабка застосування інформаційних технологій, методів контролю. Якість сільськогосподарських товарів залежить як від умов виробництва продукції, так і від її зберігання та переробки.

Основними причинами низької якості продукції АПК є: відсутність необхідної матеріально-технічної бази, несвочасне проведення технологічних операцій, недостатній рівень професійних знань виконавців, слабка відповідальність за виконувану роботу, відсутність дієвої системи заходів матеріального стимулювання працівників за досягнення високих якісних показників [3].

Якість продукції в сучасних умовах є найважливішим чинником підвищення конкурентоспроможності та рентабельності господарської діяльності підприємства і тому йому необхідно приділяти постійну увагу.

В агропромисловому комплексі діє 1 900 міждержавних і державних стандартів, 1 800 галузевих, 250 республіканських, 4 500 технічних умов.

Управління якістю продукції сільськогосподарського підприємства формується за участю і під впливом безлічі факторів: виробничих ресурсів (земельних, матеріальних і трудових), сортових особливостей оброблюваних культур і породного складу худоби та птиці, системи добрив, зрошення, якості виконаних робіт, термінів і способів збирання, попередника і т. д. Усе це необхідно враховувати при виробництві високоякісної сільськогосподарської продукції та управління нею [4 – 8].

На думку авторів Б. Суніханова [6] та В. Єрмолаєва [7], керівники багатьох сільськогосподарських підприємств не приділяють достатньої уваги питанням підвищення якості праці і продукції. Тому у великих сільськогосподарських підприємствах доцільно створювати спеціалізовані служби управління якістю, які повинні виконувати такі функції:

- розробку політики підприємства в області якості;
- підтримку якості продукції на рівні, відповідному вимогам стандартів;
- інформування фахівців та керівників підрозділів про зміни діючих вимог до якості;

- визначення методів та періодичності проведення перевірок якості продукції;
- організацію контролю технологічних процесів;
- участь в оцінці проектних рішень;
- аналіз причин виробництва низькоякісної продукції;
- розробку заходів щодо скорочення втрат сільськогосподарської продукції на стадіях виробництва, зберігання, переробки та реалізації.

Усі перераховані функції можна назвати і проблемами управління якістю на сільськогосподарських підприємствах.

Важливим елементом у системі управління якістю є сертифікація, під якою розуміють сукупність дій з метою підтвердження за допомогою сертифіката відповідності або знака відповідності того, що товар або послуга відповідає певним стандартам або іншим нормативним документам. За допомогою сертифікації здійснюються кінцева оцінка й контроль якості виробленої продукції.

Особливо важливою є організація контролю за ввезенням продовольчої продукції з-за кордону. Законом передбачено обов'язкову наявність сертифіката на імпортовану харчову продукцію. Якість значної частини продовольчих товарів не відповідає стандартам.

Для запобігання надходження на внутрішній ринок країни недоброякісних і небезпечних для здоров'я споживчих товарів необхідно здійснювати контроль якості не продукції, а виробничих процесів. Для цього необхідно укладати договори на постачання імпортованого продовольства з великими фірмами, оскільки у них, можливо, контролювати процес виробництва.

За допомогою факторів, які пов'язані з підвищенням якості продукції, пропонуються такі шляхи підвищення ефективності сільськогосподарської продукції.

Облік природно-кліматичних умов. Створення нових сортів і порід тварин, що не тільки відповідають умовам зон, а й забезпечують більш високу продуктивність по виходу максимальної кількості білка, олії, жиру і т. д.

Матеріально-технічні умови. Вони включають дуже широкий спектр питань, пов'язаних зі створенням менш матеріаломісткої системи машин і устаткування, що забезпечують надійність, довговічність, мінімальні витрати з їх експлуатації і більш високу їх продуктивність.

Удосконалення технології. Використання вітчизняних та зарубіжних технологій з виробництва будь-якої продукції вимагає суворого дотримання технологічної дисципліни на всіх етапах і ділянках виробництва, включаючи переробку й доставку продукції до споживача.

Організаційне забезпечення якості продукції. Основоположним елементом тут є рівень спеціалізації, міжгосподарської кооперації та агропромислової інтеграції. Велике значення мають також: наявність нормативних положень та умов, що регламентують вимоги до якості продукції та праці; використання об'єктивних показників, що відображають найбільш значущі і більш повно характеризують їх якісні параметри; забезпечення наукової організації режиму праці з точки зору дотримання технічних і технологічних вимог до виробничого процесу; забезпечення ефективного контролю й оцінки праці виконавців, підвищення їх кваліфікації.

На сучасному етапі управління якістю продукції на сільськогосподарських підприємствах, а саме таких, як: ФГ "Віктор", ФГ "Махаон", найбільш пріоритетним є організаційне забезпечення якості продукції, тому що велику увагу приділяють не тільки нормативним положенням, що регламентують вимоги до якості продукції, але й забезпеченню ефективного контролю та оцінки праці виконавців, підвищення їх кваліфікації.

Таким чином, можна зробити висновок, що управління якістю (сільськогосподарської) продукції на підприємстві – це керівна діяльність із забезпечення проектування, виготовлення та реалізації товарів, які мають досить високий ступінь корисності і задовольняють запити споживачів. Найбільш пріоритетним

напрямом підвищення ефективності сільськогосподарських підприємств у сучасних умовах є організаційне забезпечення управління якістю продукції.

Наук. керівн. Гончарова І. В.

Література: 1. Богатин Ю. В. Экономическая оценка качества и эффективности работы предприятия / Ю. В. Богатин. – М. : Изд. Стандартов, 2008. – 150 с. 2. Амиров Ю. Д. Оценка качества продукции и рыночная экономика / Ю. Д. Амиров, А. Н. Печенкин // Стандарты и качество. – 2008. – № 10. – С. 53–50. 3. Саблук П. Т. Стабільні економічні умови як фактори послідовного підвищення ефективності сільськогосподарського виробництва / П. Т. Саблук // Економіка АПК. – 2003. – № 1. – С. 3–12. 4. Ребрин Ю. И. Управление качеством : учебн. пособ. / Ю. И. Ребрин. – Таганрог : Изд-во ТРТУ, 2004. – 174 с. 5. Минаков И. Управление качеством сельскохозяйственной продукции / И. Минаков, Н. Воронова // Аграрная наука. – 2005. – № 6. – С. 9–11. 6. Супіханов Б. К. Про підвищення конкурентоздатності аграрного виробництва в сучасних умовах / Б. К. Супіханов // Економіка АПК. – 2008. – № 5. – С. 3–8. 7. Єрмолаєва В. В. Особливості та проблеми інноваційного розвитку в Україні / В. В. Єрмолаєва // Держава та регіони. – 2010. – № 6. – С. 275–280. 8. Соколов Б. Н. Системы внутреннего контроля: организация, методика, практика / Б. Н. Соколов, В. В. Рукин. – М. : Изд. "Экономика", 2007. – 448 с.